Dem Bu Demdir

BOZOKNAĞME

Yozgat'a Güzelleme

S. Burhanettin Kapusuzoğlu

ÖTÜKEN

S. BURHANETTİN KAPUSUZOĞLU; 1972 yılında Yozgat'ta doğdu. İlim, kültür ve sanat konularının entellektüel seviyede konuşulduğu sohbet meclisi, geleneği ve kütüphanesi olan geniş bir aile ocağında yetişti. Tahsilinin Yozgat safhasını Yozgat Lisesi'nden mezun olarak tamamladı. Daha sonra Kayseri'ye giderek Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde yüksek tahsil yaptı. Halen bir kamu kurumunda Müşavir olarak hizmet etmektedir. Arapça, Farsça ve Almanca bilmektedir.

Ailesinden tevarüs ettiği hazinenin muazzam imkânı sayesinde tarih, medeniyet ve kültür meselelerine erken yaşta âşina oldu. Fakülte yıllarından itibaren düzenli olarak çeşitli dergi ve gazetelerde yazmaya başladı. Bilhassa Bozok tarihi, kültürü ve halk bilimine dair hepsi sahasında ilk olan derleme ve araştırmalarını yazı konusu yaptı.

Yozgat'ı köyleri ile birlikte defalarca dolaştı, derlemeler yaptı ve geniş bir kültür envanteri çıkardı. Yozgat'ta kültür ve sanat çalışmaları yürüttü, projeler yaptı. I. Uluslararası Bozok Sempozyumu'nun düzenlenmesini sağladı. Uzun süre devam eden Bozok Konferansları adıyla sohbet toplantıları tertip etti. Yozgat Valiliği tarafından düzenlenen Nida Tüfekçi Altın Bağlama Kültür Sanat Ödülleri'nin ve Abbas Sayar Hikâye Yarışması'nın jüri üyeleri arasında bulundu. 26 Aralık 2009 tarihinde, Araştırma Dalında Nida Tüfekçi Altın Bağlama Kültür Sanat Ödülü'ne lâyık görüldü.

Türkiye ve Kazakistan arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine yönelik katkılarından dolayı 23 Ocak 2014 tarihinde Kazakistan Büyükelçiliği'nde düzenlenen bir törenle Kazakistan Dostluk Madalyası tevcih edildi.

Bu kubbede bir hoş sadâ bırakarak
Hakk'a yürüyen Babam
Mehmet Atilla Kapusuzoğlu'nun
aziz hatırasına…

İÇİNDEKİLER

Bozoknağme'yi Takdimimdir 13

Giriş
"Böyledir Hâl-i Cihân"

I. Siyasî ve İçtimâî Açıdan Bozok 19
Bozok 19
Selçuklular Devri 21
Bozok'ta Türk Boyları ve Aşiretler 23
Türkmenlerin İlk Yerleşim Merkezleri 25
Beylikler Devri ve Dulkadırlılar 26
Bozok Tarihinde Osmanlı Asırları 29
Celâlî Buhranı 31
Sadrazam Bozoklu Kara Mustafa Paşa 35
Çapanoğulları 39
İmparatorluk Dağılırken Yozgat 59
II. Bozok'ta İdarî Taksimat 68
III. Bozok Bahtının Miftahı, Yozgat Şehri 73
Yozgat Adının Mânâsı Beyanındadır 73
Yozgat Köyü 77
Yozgat Şehri 78
Yabancı Seyyahların Dilinden Yozgat 81
Yozgat Şehir Surları 83
İkbâlden İdbara 84
"Başımıza Gelenler" 87
Şehre Hatime 90
Asırların Ardından 91

Birinci Bölüm
"Ah Mine'l-Aşk"

Yozgat Ufkunu Kuşatan Bir Nur Halesi: Medeniyet ve Kültür 95
Mülkü Taçlandıran Bir Medeniyet Dilbestesi 95
Tekkeler, Zaviyeler ve Hak Erenleri 97
Kitabî Bir Medeniyetin Talim Mekânı Olarak Medrese 113
Şehirden Köye Bir İrfanî Halka: Şifahî Saltanat ve Sohbet Meclisleri 116

Bir Medeniyet Dili Olarak Şiir Ya Da Sözün Mûsıkîsi 120
Çerağ Uyandırmak 124
Cemâle Aşina Bir Lisan, Mûsıkîmiz 125
Ahengin Şehrayini, Türküler 131
Medeniyet Ufkunda Bir Özge Temaşa, Gelenek 133
Gelenek 133
Mekânın Ruhu, Mimarî 134
Su Güzeli Çeşmeler 135
Hâmûşân'ın Hâl Dili 138
Mûsıkînin Karar Perdesi Dahi Âhtır 140
Gelenekten Geleceğe 141

İkinci Bölüm
Kudema Bezminde Sükûnet

Yozgat Mûsıkî Geleneğinin Beyanıdır 145
Tarîh-i Nâzenîn 151
Meşhur Mûsıkîşinaslar 155
Türkülerin Efendisi, Yozgatlı Nida Tüfekçi 157
Sürmeli Geleneği ve Sürmeli Çeşitlemeleri 164
Âşık Kerem'den Yadigâr, Çamlık 164
Sürmeli Bey ve Senem Hikâyesi 166
Sürmeli Çeşitlemeleri 168
Halk Oyunları 171
Halay 171
Erkek Halayları 173
Sürmeli Halayı 175
Yozgat Zeybeği 176
Sinsin Oyunu 176
Kadın Halayları 177

Üçüncü Bölüm
"Ney Gibi Seninle Bî-Zebân Söyleşelim"

Hâfızlık Geleneği ve Yozgatlı Hâfızlar 183
Büyük Mûsikîşinas Yozgatlı Hâfız Süleyman Efendi 186
Hâfız Süleyman Efendi ve Şeyh Hacı Yakup Efendi 189
Mustafa Kemâl Paşa'nın Hâfız Süleyman Efendi'ye Aşr-ı Şerif Okuttuğudur 192
Hâfız Süleyman Efendi'den Turnalar Bozlağı 202

Dördüncü Bölüm
"Acıyı Bal Eylemek"

Hüzünbaz Nağmelerle Acıyı Bal Eylemek 209
Selânik Ağıtı 212
Mülâzım Şükrü Efendi 216
Kınalı Hasan 230
Mülâzım Karaca Bey 235
Bir Sancak Hikâyesi ve Haydar Çavuş'a Ağıt 240
Battallı Nuri Çavuş 248
Battallı Abdurrahman Çavuş 253
Kodallılı Ülfet Onbaşı 260
Battallı Yel Hasan 272
Çandırlı Şeyh Hacı Abdullah Efendi 283
Musa Bey Ağıtı 287
Musa Bey'in Çapanoğullarına Mensubiyeti 288
Bir Tashih ve Bir Hatıra 289
Musa Bey Ağıtı ve Tahkiyesi 291
Musa Bey Meselesinde Söze Hatime 295

Beşinci Bölüm
"Bir Selâm Gönderdim Cânân Eline"

Bozlak, Yahut Hasret ve Hüzün 299
Avşar Bozlağı ya da Ay Dost Deyip Hayata Mânâ Vermek 301
Avşarlar ve İskân 301
Bozok'ta Coşup Söyleyen Avşar Âşıkları 303
Cingözoğlu Âşık Seyid Osman 303
Dadaloğlu 304
Çapar Ağa'ya Hasret 305
Gönül Umduğuna Küser 306
Yurt Davası 308
Ömür Çürüten Hasret 308
Avşar Türküsü 309
Hasılı 310
Yozgatlı Karac'oğlan ve Karac'oğlan Bozlağı 311
Naz Makamında Bir Yadigâr, Yozgat Bozlağı 322
Hayrebit Ağa'nın Turnalar Bozlağı 324
Deveci Dağı Bozlağı 327
Sivri Dağı Bozlağı 329
Döndü'nün Bozlağı 332

Altıncı Bölüm
Vaktaki

Şeyh Hacı Ahmed Efendi'nin Bir Türkü Duyup Ağladığıdır 337
Âşık Necip ve Dertli Kaval Hikayesi 340
Çakır Hâfız'ın Sivas Günlerinde Kerbelâ Kasidelerinin Zuhuratı 345
Karahacızade'nin Bir Türküye Mânâ Verdiği Son Dersi 347
Mûsıkî Geleneğimizden Bir İrfanî Hatıra: Hüznî Baba'dan İlâhîler 350
Mehmed Nuri Efendi'den Bir Niyaz 355
Müftü Hasan Efendi'nin Zafernamesi 361
Hatime 367
Kitabiyat 369

Bozoknağme'yi Takdimimdir

İNSANIN şanına lâyık müeddeb bir hasıla olan medeniyet, kaynağını dinden alan yüksek bir zihniyet ve idrak seviyesi, bir ahlâk ve inanç manzumesidir. Hak, hukuk ve adalete tam riayet, Hazreti İnsanın haysiyetine yaraşır bir hayat tarzı, huzur ve refahın her sahada teminidir. Bütün azameti içinde, kitabî bir var oluş ve yenilenmedir. Kulluk şuurunu müdrik insanların hayat seviyelerini yükseltme maksat ve gayretidir.

Şehir mefhumunun ihsas ettirdiği her bir mânâyı içine alan kuşatıcı bir nizam olan medeniyet, ilim, fen ve sanatta kâmil mânâda bir gelişmeyi ifade eder. Bu itibarla, din-medine yani şehir ve medeniyet kelimeleri arasında güçlü bir bağ vardır.

Medeniyet, medenîliktir. Akl-ı selîm, kalb-i selîm ve zevk-i selîm ile hemhâl olarak edeb, erkân, fazilet, terbiye, zerafet, ilim ve irfan timsâli bir şehirliliğin ilânıdır.

Kültür ise kaynağı imanî bir silsile olan medeniyet nizamının hayatta tezahür etmiş biçimidir.

Kültür, üslûptur ve milleti millet yapan değerler manzumesidir. Mensup olduğu medeniyet çerçevesinde ruhî istidatların şekillendirdiği bir tarz olarak cemiyetin zihin dünyasının mahsûlü fiilleridir. Mâziden tevarüs edilen kıymet hükümlerinin hâlde meydana gelen kıvamıdır.

Her unsuru, bu kıvamın estetik bir duyarlılık ifadesidir ve medeniyet dairemizde kıvamını bulmuş ferahnâk bir bestedir.

Bu çerçeveden bakınca; Allah Güzeldir, Güzeli Sever, fehvasınca cemâle ait bir varoluş olan sanatımız, estetiğin imanla billurlaşmış ve edeple hâlelenmiş saltanatıdır. Vakıa ilim ve irfanımızın şahikası ve medeniyetimizin müstesna tezahürü sanatımızın ilmekleri olan mimarîmiz, her türlü güzel sanat çeşitlerimiz, edebiyatımız ve mûsıkîmiz, ilâahir, her dem insanîlik vasfı ile temayüz etmiştir.

Kültür milletin ruhudur. Milletler kültürleri ile ayakta kalır. Gelenek ise onu diri kılar ve zaman içinde kendini yenilemesini sağlar. Buna bağlı olarak, insanı

merkeze alan bir medeniyetin ulvî kıvamından nasiplenmiş gelenekli bir saltanat olan yüksek kültür meselesi, hayatın ta kendisidir. Şifahî ve kitabî kültürün hanesinde yazılı olan her bir nesne, var olma davamız yani hayatımız için bir can suyudur. Bu bakımdan her kültür mahsulünü nisyandan azade kılıp irfanımızın naîf nümuneleri beyanında tevarüs edip meraklılarına takdim etmek pek asil bir mesai olarak önümüzde durmaktadır. Asla unutulmamalıdır, üslûp sahibi olabilmenin lâzımesi, bu irfanî damardan beslenmektir. Estetik ayrıcalık ve bir değer ifade eden mimarî, şiir, mûsıkî, ilâahir, bu has dairede ele alındığı zaman ufuklarımızı kuşatan mağfiret ikliminin sırrına âgâh olunur. Mesele bütün kuşatıcılıyla bu karar üzredir. Hezar gıpta, kendi gökkubbemiz altında bir hoş sadâ bırakarak fenâ milkini terk eden eslâf, hep bu mânâ üzre amel etmiştir.

Medeniyetimiz, sahip olduğumuz coğrafyalarda faklı şekillerde ve tatlarda kendini göstermiştir. Büyük serlevhanın altında birer alt başlık olan kültürel kimlikler de, aynı kapıdan girilen medeniyet konağının odaları mesabesindedir. Kendi gök kubbemiz altında yaşarken, mehabetli bir bayram sabahı hazzı içinde demler ve safâlar sürdüğümüz millî kültür kimliğimiz ise biz olmak vasfımızın destanı sıfatıyla, bu büyük konağın selâmlığı hükmündedir.

Şurası muhakkak, inceliği yakaladığımız Anadolu ve taht şehir İstanbul'a doğru sürekli yükselen seyir hâli, en son karar kıldığı Aşkın Şeref Diyarı Aziz İstanbul şahikasının azameti ve büyüleyiciliği, diğer beldelere nazaran ötelerden ötedir.

Aşkın estetik kıvamı olan Türk kültürü, mukaddes bir medeniyet dairesinde şekillenerek, medrese, tekke, konak selâmlıkları, köy odaları ve şifahî mahsüllerden nasiplenerek sohbetin nâmütenahî huzurunda gönüller yapmış ve ufukları kuşatmıştır. Üslûp ise aziz bir nasip olarak gönül mülkünü tezyin etmiştir. İşte böylece gelenek, has evlâtlar yetiştirerek yeni şeylerin söylenmesine ruhsat vermiştir. Kültür coğrafyamız içinde yer alan beldelerimiz, zirvede Aziz İstanbul olmak üzere bu nasipten hisse alarak kâşaneye çevrilmiştir.

Fakat bu kemâl devrinin ardından zevâl pek yaman gelmiş ve ikbâli idbara döndürmüştür. Gelenek, direnerek varlığını sürdürmekle birlikte, yoz bir hâlete tercih edilmiş ve bizi millet kılan varlık şartnamesi içinde yer alan naîf unsurlar sûikaste uğratılmıştır.

Osmanlı Türkiye'sinin dillere destan güzelliğe sahip son şehri Yozgat dahi ziyade nasipliler ve bahtlılar arasındayken, heyhât ki, hazana dönen ömür baharı gibi gurûba yüz tutmuş, yüksek bir kültürle birlikte tarihî dokusu tornistan edilmiştir.

Türk kültür tarihi içinde hususen Bozok tarihi ve Anadolu'da kurulan en son şehir olan Yozgat, her yönüyle bana pek bir garip gelir. Birazda bu gariplikte yaşananların tarifsiz hüznü vardır. Nasıl olmasın! Çünkü, cihan sahnesinde olanca ihtişamı içinde boy gösterip medeniyetimizin dilbestesi olan yüksek bir

kültürle gönüller yapmışken, ansızın bahtı kapanmış, ufukları kararmış ve her bir unsuru ile kayıplar hanesindeki yerini almıştır. İnsan düşünmeden edemiyor. Konaklarla bezenmiş şehir dokusuna merhamet edilmeden kıyılmış ikinci bir yer var mı acaba!?!

Maalesef, Yozgat şehrinin kurulmasıyla ortaya çıkan İstanbul şehrayinini andırır ihtişam, fazla uzun sürmez. Gurûbu pek çabuk olur. Gerçi Yozgat'ın medrese, tekke, köy odaları, güçlü bir şifahî kültür geleneği etrafında şekillenmiş çok canlı bir irfan hayatı vardır. Fakat, Son Osmanlıların tecrübelerini tam aktaramamaları, kültür değişimi, sonraki nesillerin umursamaz tavırları, göç, yazı ile bu birikimin kayıt altına alınamaması bugünkü şikayet ettiğimiz vaziyetin sebeplerinden olsa gerek.

Uzun süren harplerde okumuşlarımızın çoğunu feda etmek durumunda kalmamız ise daha başka bir hüzündür. Bu durum Türkiye'nin de kaderine tesir eden en başta gelen bir âmildir. Sadece, "Çanakkale'de bir Darülfünûn feda ettiğimizi" hatırlamak kâfidir. Tarih şuuruna istenilen seviyede sahip olunmamasının dayanılmaz hafifliğine ise diyecek bir şey yoktur, âhtan başka!

Yozgat, hayli zamandır, bir rüyadan arta kalmanın hüznü içindeki şehirdir. Hüzün hakkıdır, çünkü, muazzam mimarîsi ters yüz edilmiş, estetik ve sanat, katliama tâbi tutulmuştur. Belki hesaba katılmamıştır, fakat, mimarî giderken, kendini inşa eden kültürü ve beraberinde oluşmuş değerler manzumesini de alıp götürmektedir.

Yozgat, kayıp şehirdir!

Yozgatlılar ise yatağına kırgın ırmaklar misâli kaybettiklerinin melâli andıran hasreti içindedirler, sadece!

Kayıp, asırların hasılası bir hazine olunca, uşşakın, "gönlüme ateş düştü, içinde yâr da yandı," ya da, "her günü âh olurmuş bahtı siyah olanın" demesi gibi bir hâlden kolayca azat olacak gibi gözükmüyoruz.

Yozgat, artık sadece hatıralarda ve kuyûd-ı kadîmenin evrâk-ı perîşânı arasında yaşamaktadır!..

Buna karşılık biz de, kültür tarihi araştırmalarına mütevazı bir katkı yapabilme arzusuyla keşkülde birikenlerden bir kısmını biraraya getirdik ve ortaya adına Bozoknağme dediğimiz bir Yozgat güzellemesi çıktı.

Bozoknağme, tarihî malûmatla ittifak hâlindedir ve kültür meseleleri çerçevesinde nağmelerin ahengi ve imanımızın aksetmiş saltanatı nispeten nakledilmeye çalışılmıştır.

Bozoknağme'de, hususi arşivime ait gayrı-matbu bilgi ve belgeler, tanıdığım Son Osmanlılardan tevarüs ettiklerim ve kültürün ders olarak okutulduğu sohbet meclislerinin bir ömre bedel imkânı ile tuttuğum notlarım eğer varsa kitabî bilgilerle buluşturulup derli toplu bir şekilde bir araya getirilmeye gayret edilmiştir. Şifahî kültürün kaynak kişileri zikredilmiştir. Kitabiyat geniştir. Kay-

naklar tek tek dipnotlarda gösterilmemiştir. İlmî bir lâzıme olmasına rağmen, kitabî bilgilerin tashihleri yapılmakla birlikte itiraza muhatap sıhhatsiz satırlar teker teker beyan edilmeyip meselelerin yazarlar ve eserleri etrafında münakaşasına girilmemiştir. Ancak, açık yüreklilikle ifade etmek isterim ki, Yozgat'a dair yazılanlarla ilgili söz hakkım saklıdır!..

Hasılı…

İnsanı inşa eden bir iman manzumesi mensupları olarak düne ait iklimde kültürden irfana bir aidiyet izi sürmek, derûna aşina olmak bahtıdır.

Bu vesileyle, hatıralarını ihtiram beyanında âlem-i cemâle intikal edenlerin cümlesine rahmet niyazımla birlikte, kültürden irfana her bir hazinemizi tevarüs ettiğim muhterem zevata ve yardımlarını esirgemeyen doslarıma müteşekkirim.

Eserin araştırmacılara ve meraklılarına faydalı olması ve hatalarımın dahi iyi niyetime bağışlanması samimi dileğimizdir!..

S. Burhanettin KAPUSUZOĞLU
Ankara 2015

Giriş
"Böyledir Hâl-i Cihân"

Muhtasar Bozok Tarihi

I. Siyasî ve İçtimâî Açıdan Bozok

Bozoklulara Cenâb-ı Mennân
Etsin ebedî saâdet ihsân
Kazasker Saîd Efendi

Bozok

Bozok, kadim köklerle sarsılmaz bir rabıtanın ifadesi olmak bakımından müstesna bir değer taşır. Oğuz neslinin yirmidört boyunun sağ cenahında yer alan oniki teşekkülün adı olan Bozok, pek lâtif bir tevafuk eseri olarak Anadolu'nun kalpgâhında yer alan şimdiki Yozgat ve civarına da alemdir. Esasen Bozok, kelime olarak, varlık alâmeti olarak derin bir damarın yankısından başka bir şey değildir.

Reşideddin, Oğuzname'sinde Bozok adına mânâ verirken, "Babaları Oğuz, yayı üçe parçalayıp daha büyük üç oğluna, üç oku da küçük üç oğluna verdi. Şöyle karar verdi. Kendilerine yay verdiği üç oğlunun soyundan gelecek kavme Bozok densin. Çünkü bunlara yayı parçalamak için onu muhakkak parçalamak gerekti. Bozok sözünün de zaten mânâsı parçalamak, bozmaktır."[1] der.

Bunamukabil, mütebahhir Türkiyat alimlerinin meseleye dair söyledikleri de faydadan hâlî değildir hiç şüphesiz… Bozok kelimesine dair üstad tarihçi Faruk Sümer şu izahatta bulunur, "*Reşideddin, 'Bozok' kelimesini 'parçalamak' şeklinde mânâlandırmıştır ki, kelimenin*

[1] Bkz. Ord. Prof. Dr. A. Zeki Velidi Togan, *Oğuz Destanı, Reşideddin Oğuznamesi, Tercüme ve Tahlili*, İstanbul 1982, s. 48.

'boz' fiilinden getirildiği görülüyor. 'Üçok' da 'üç adet ok' şeklinde izah edilmiştir. Fakat bu izah şekillerini kabul etmeye imkân yoktur. 'Ok'un 'On Ok'ta olduğu gibi, eski zamanlarda 'boy' mânâsına geldiğini biliyoruz. Bu isimlerdeki 'ok' kelimesinin de boy mânâsında olduğu muhakkaktır. Buna göre 'Üçok' 'üç boy' demektir. Bozok'a gelince, buradaki 'boz' kelimesinin de bir rakamın yerini aldığı akla geliyor."[2]

Bununla birlikte, Soltansa Ataniyazov da Bozok'un mânâsını şöyle şerh eder, *"Türkmen etnonimisinde 'boz' sözcüğünün rastgele değil de dil kanunları içinde kullanıldığı, anlamınında bu adların tümünde benzer olduğunu göstermektedir. Demek ki, Bozok etnoniminin içindeki 'boz' sözcüğü 'boy,' 'oymak' anlamındaki eski Türkçe 'bod' sözünün daha sonraki farklı fonetik şeklidir. Bu adın ikinci bölümündeki 'ok' sözü de 'boy,' 'oymak' anlamı verir."*[3]

İşte bu kavil üzeredir ki, 1071'de kazanılan Malazgirt Zaferi'nin ardından Anadolu, Sultan Alparslan Han'ın emri, erenler duası, pîrler himmeti ve toprağa can eken Mehmedlerin ulvî gayretleri ile, Artuk Gâzî tarafından başlatılan fetih sayesinde, Bozok bölgesi de, Türkiye'nin her köşesi gibi aziz bir vatan parçası olur. Anadolu'nun merkez noktasında bulunan ve geniş bir bölge olan Bozok, fethin ardından başlayan Türk ve İslâm hâkimiyeti ile taçlanır ve bahtlanır. Bu bakımdan Bozok adı, Türk tarihinin Selçuklu ve Osmanlı asırlarına ait en mübarek hatıralardandır. Osmanlı asırlarında da daha evvelinde de bu topraklar Bozok adı ile tebarüz etmiştir. Öyle ki, Bozok Yaylası, Bozok Sancağı ve Bozok Vilâyeti, vatan ufkunu kuşatmış irfanî bir tesciliyetle gönüllerin süsü olmuştur.[4]

---

[2] Faruk Sümer, *Oğuzlar, Tarihleri-Boy Teşkilâtı-Destanları*, İstanbul 1992, s. 165.

[3] Soltansa Ataniyazov, *Şecere-Türkmen'in Soy Ağacı*, (Türkmen Türkçesinden Türkiye Türkiye Türkçesine Uygulayan, Doç. Dr. Seyitnazar Annazarov-Dr. Nergis Biray), İstanbul 2010, s. 87.

[4] Bozok'un merkezi olan şehrin adı, erenler duası ve pîrler himmetiyle, Yozgat diye konmuşken, fakat hayfa ki 25 Temmuz 1927'de, devrin münevverlerinin şiddetli muhalefetine rağmen Bozok adı değiştirilmiştir. Açılan çığır ile o gün bugündür Yozgat'ta tarihî yer adları ve Türkmen aşiretlerinin hatırası olan köy adları sıradan yakıştırmalarla değiştirilmekte ve böylece bir tarih yok edilmektedir. Bilinmelidir ki, bu nevzuhur adlar, millî tarih ve millî kimlik adına hiçbir mânâ ifade etmemektedir. Şu birkaç misâl, cümlenin aklında bulunsun: Bahaeddinlü Köyü'nün adını Bahadın, Gülebi Köyü'nün adını Sarıyaprak, Seydiyar Köyü'nün adını Yıldız, Hasençi Köyü'nün adını Sağlık, Karga Köyü'nün adını Yeşilova, Kaput Köyü'nün adı-

Selçuklular Devri

"Mülk onundur," dilediğine verir. Fakat bu dilek dahi bir hikmete bağlıdır. Çünkü emanet, lâyık olma esasına bağlı olarak her zaman sahibine verilir. İşte bu hikmetin bir lâzımesi olarak, tarih boyunca kıymetinden zerrenin eksilmediği, cümle halkın gözünü ayırmadığı ve şahların onunla hayallerini süslediği Anadolu, "Nâm-ı Cemîl'i yaymak için çalışan, zalimlere karşı zorlu ve çetin, mazlumlara karşı merhametli ve mukaddes yolda asla gevşeklik göstermeyen" Oğuz nesline bağışlanır.

Akdağmadeni'nin Muşallim Kalesi Köyü'ndeki Karahisâr-ı Behramşah.

Sahipleri ile buluşan ve her bir köşesine silinmeyecek mühürler basılan Anadolu toprakları, tevhidin nuru ile münevverdir artık. 1075'e gelindiğinde, Gâzî Kutalmışoğlu Süleyman Şah İznik'i fethedip Anadolu Selçuklu Devleti'nin temellerini atarken, Danişmend Gâzî de, yine Gâzî Kutalmışoğlu Süleyman Şah'ın tâbiyetinde Sivas, Amasya, Tokat, Niksar, Bozok, Çorum ve Kayseri bölgelerinin dahil olduğu geniş bir sahada Danişmendli Devleti'nin teşekkülü ile meşguldür. Bozok yaylalarının da dahil olduğu Danişmendli sahasına

---

nı Bulgurlu, Muşallim Köyü'nün adını Çalışkan, Yortan Köyü'nün adını Yazıpınar olarak değiştirmenin ne mânâsı var!..

bir çok boy ve oymaklar gelir. Şehirler ve şehirlerin dışındaki yaylak ve kışlaklar dolar. Ancak bu ilk fatihler, nerelere hangi ölçülerde dağıldılar, sadra şifa verecek kâfi miktarda bilgiye sahip değiliz maalesef. Danişmendli Devleti, iç gaileler sebebiyle zayıflar ve 1143'te Kayseri, Malatya ve Sivas merkezli olmak üzere üçe taksim edilir. Vaziyet, bir müddet de böyle devam eder. Anadolu Selçuklu Sultanı II. Kılıçarslan Gâzî'nin 1175'te diğer Danişmendli toprakları ile beraber Kayseri'yi de alması üzerine, Bozok diyarı Konya tahtının hâkimiyetine girer. Esasında bu hâl, Anadolu'daki siyasi birliğin ilk tezahürü olur. Anadolu, kısa zamanda ihya edilir. Her sahada muazzam saltanatlar sürülür. Ve an gelir, Büyük Alâeddin Keykubat'la ikbâlin zirvesine taht kurmuş dünyanın en güçlü ve müreffeh devletinin var olduğu Anadolu'da, Selçuklu güneşi gurûb eder. Bir kara bulut çöker. Anadolu'ya gündoğusundan gelenler olur çünkü. O güne kadar "yenilgi" denilen zilleti bilmeyen Anadolu Selçukluları, her nasılsa musallat olmuş gaflet, dalâlet ve hatta hıyanet sahiplerinin çok kötü sevk ve idaresi yüzünden 1243'te Kösedağ'da Moğol ordusu karşısında bozguna uğrar. Bozgun, zulüm, yağma ve talan, mülkü viran eder. Anadolu Selçuklu Devleti, bu tarihten itibaren, 1278'e kadar Moğol idaresine tâbi olmak bahtsızlığına dûçar olur. Moğol Valilerinin idaresine mahkum edilir.

Moğol müstevlîlerinin idareyi tam olarak ellerinde tutabilmeleri için sürekli olarak asker bulundurmaları icap ettiğinden, geldikleri yerlerden gönderilen askerî birlikler, yanlarında aileleri ve sürüleri olduğu hâlde, bilhassa Sivas, Kırşehir ve Bozok ellerine yerleştirilirler. Böylelikle, Bozok'a "Kara Tatar" denilen Moğol unsurlar da girmiş olur. Bütün bir memleket ve yanı sıra Bozok, Moğol zulmü ve İlhanlıların devr-i idaresinde günler geçirir.[5]

[5] Bozok idarî taksimatında, şimdiki Yozgat şehri ve bağlı köyleri içine alan Baltı Nahiyesi ile, Yozgat'ın ortasından geçen ve adına Baltı Özü denilen akarsuyun adında yaşayan bir Baltı adı var. Baltı, İlhanlı-Moğol bakıyyesidir. Baltı Özü, Yozgat'tan aşağı doğru akarken Saray Köyü'nün içinden geçer. Saray Köyü, Moğol kumandanlarından Baltı Noyan'ın sarayından dolayı Baltı Sarayı olarak anılır o zamanlar. İşte bu Baltı adı, Baltı Noyan'ın adından, yani Bozok tarihinin gelip geçen İlhanlı-Moğol günlerinden bir hatıradır.